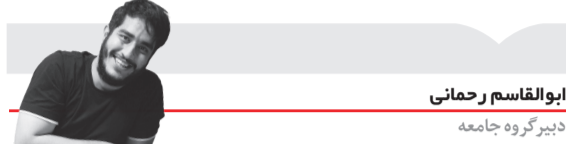

چند سوال مهم درباره آمار وزیر بهداشت برای توریسم سلامت و بررسی وضعیت مهاجرت پزشکان

خطای آماری؟

ابوالقاسم رحمانی

دبیر گروه جامعه

«دیشب یکی از آشنایان عراقی را به بیمارستان قائم مشهد بردم. کمی سرگیجه داشت. پزشک عمومی ویزیتش کرد و یک آمپول هم تزریق کردند. وقتی برای تسویه حساب رفتم دیدم باز هم با کهنه‌زخمی مواجهم! مبلغی

که حسابداری می‌گفت آنقدر باورناپذیر و بالا بود که مجبور شدم اعتراض کنم. آن بنده خدا هم گفت ایشان گردشگر سلامت هست. گفتیم بنده خدا زائرند! نه برای جراحی زیبایی آمده و نه داروی نایاب مصرف کرده. گفت حرفت درسته ولی من مجبورم، چون بخشنامه اومده از زائران ۳ برابر پول بگیرید؛ مثل گردشگران سلامت. جالب اینکه خود حسابدار می‌گفت اگر زائر ایرانی در عراق مریض شود خیلی جاه‌صلواتی مداوا می‌کنند! حالا این مشکل را بارها و بارها زائران پاکستانی هم داشته‌اند. فقط یادم است یکی از

بیمارستان‌های مشهد در یک نوبت ۱۸۰ میلیون تومان صورت حساب برای یک بیمار پاکستانی فرستاد. چقدر رقتیم و آمدیم تا ۲۰ میلیون تومان شد. ولی واقعا چه کسی قرار است فرق زائر با گردشگر سلامت را به بیمارستان‌ها بفهماند؟ حالا روضه‌ان بیمه ناگرامدی که به زور پولش را از زائر می‌گیرن هم بماند! «خب این روایتی بود که چند شب پیش، بعد از دور زدن فیلترینگ با VPN گرون قیمتی که اخیرا تهیه کردم در صفحه اینستاگرامی یکی از فعالان مجازی و معتمد دیدم. ماجرای عجیبی بود و ماندگار در ذهن که اگر

بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار گردشگر سلامت به ایران آمدند

توام با استفاده از فناوری‌های روزآمد دنیا، روش‌های جدید درمانی، مشترکات فرهنگی و تاریخی، دسترسی‌های آسان و جاذبه‌های گردشگری از عوامل انتخاب ایران برای دریافت خدمات درمانی از سوی گردشگران سلامت است. ۲۳۳ مرکز درمانی ما گواهینامه اعتباربخشی بین‌المللی برای گردشگری پزشکی دریافت کرده‌اند که امکان گسترش این مراکز وجود دارد و یکی از برنامه‌های ما این است

بلکه در جهان سرآمد و از کشورهای برتر است. در کشور ۷ هزار دانشجوی خارجی در رشته‌های پزشکی تحصیل می‌کنند. سال گذشته بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار بیمار خارجی را در مراکز بیمارستانی کشور درمان کردیم که بیشتر آنها از کشورهای افغانستان، عراق، آذربایجان، پاکستان، ترکیه، هند، ارمنستان، ترکمنستان، لبنان و تاجیکستان بودند. هزینه پایین و کیفیت بالای درمان،

خب برای شروع این روایت را با سخنان بهرام عین‌اللهی، وزیر پرحاشیه بهداشت و درمان آغاز می‌کنیم. عین‌اللهی ۷ خرداد ماه امسال در گردهمایی روسای نمایندگی‌های جمهوری اسلامی ایران در خارج از کشور با بیان اینکه پیشرفت‌های حوزه سلامت از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اسلامی مردم ایران است، اظهار کرد: «جمهوری اسلامی ایران امروز در حوزه سلامت‌نه‌تنها در منطقه

حدود یک تا یک میلیون و ۲۰۰ هزار گردشگر سلامت به ایران آمدند!

اما ۱۰ خرداد امسال، مدیرکل همکاری‌های بین‌المللی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی عددی حدود یک تا یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر را به‌عنوان تعداد گردشگران سلامت کشور اعلام کرد. محمدامیر امیرخانی در این باره گفت: «سالانه یک میلیون تا یک میلیون و ۲۰۰ هزار بیمار از دیگر کشورها به بیمارستان‌های کشورمان مراجعه می‌کنند که این رقم به نسبت ظرفیت موجود در کشور عدد بسیار پایینی است و باید تلاش شود تا پذیرش بیماران خارجی در

بیمارستان‌های زیرمجموعه دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور افزایش یابد. در کشور حدود ۱۰۰ هزار دانشجوی خارجی تحصیل می‌کنند که تنها هفت هزار نفر از آنان در رشته‌های مختلف دانشگاهی علوم پزشکی مشغول به تحصیل هستند و این رقم، بسیار پایین است و باید تلاش شود که شمار دانشجویان خارجی کشور در رشته‌های مرتبط با بهداشت و درمان در دانشگاه‌های علوم پزشکی افزایش یابد.»

از آنجایی که عین‌اللهی عدد بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر و امیرخانی عدد حدود یک میلیون تا یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر را برای تعداد گردشگران سلامت اعلام کرده‌اند، حسین نیکونام، رئیس انجمن حرفه‌ای گردشگری سلامت ایران اعلام کرده بود: «حدود ۵۰۰ هزار گردشگر سلامت در ۸ ماهه اول سال ۱۴۰۱ به ایران سفر کرده‌اند.» نکته قابل تامل در ارتباط با این آمار این است که اولاً خیلی منطقی به نظر نمی‌رسد در ۴ ماه باقیمانده

حدود ۵۰۰ هزار گردشگر سلامت به ایران آمدند

حدود ۷۰۰ هزار گردشگر سلامت به آمار ۸ ماهه اول اضافه شده باشد و ثانیاً اینکه ناظر به اتفاقات و ناآرامی‌هایی که در آن ایام در کشور بود، فرض اول غیرقابل انکارتر هم به نظر می‌رسد چرا که حتماً خیلی از خارجی‌ها در این ایام سفر خود را به ایران لغو کرده‌اند. اما خب این آمار نهایی نیست و باز هم هستند افراد و کسانی که در حوزه گردشگری سلامت مسئولیتی دارند و آمارهایی را هم اعلام می‌کنند.

کلا ۳۵۰ هزار ویزای درمانی صادر شده است

افراد (معمولاً) و ویزای درمان به کشور نمی‌آیند و به مراکز و کلینیک‌های فاقد مجوز و زیرپله‌ای مراجعه می‌کنند. «پس تا این جای کار از آمار بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار گردشگر سلامت ورودی به ایران به حدود ۳۵۰ هزار ویزای درمانی صادرشده

ویزاهای درمانی صادرشده از سوی وزارت امور خارجه را ۳۵۰ هزار ویزا اعلام کرد و با این احتمال که آمار رسمی کمتر از آمار واقعی مراجعه‌بیماران خارجی به ایران باشد، تخمین زد آمار اصلی بین ۸۰۰ تا ۹۰۰ هزار نفر است و در ادامه گفت: «این

نسبت عجیب گردشگران سلامت و کل گردشگرانی که به ایران آمدند!

ترتیب میزان ۰٫۶۹ و ۱٫۵۵ میلیون گردشگر بوده است. همچنین براساس آمار گردشگری ورودی به ایران در سه ماه نخست سال ۲۰۲۳ (ژانویه تا مارس)، در مجموع بیش از ۸۷۰ هزار گردشگر خارجی وارد ایران شده‌اند. این که از آمار حدود ۴ میلیونی گردشگران بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفرشان گردشگر سلامت باشند هم باز عجیب و غریب به نظر می‌رسد و

رسمی داخلی از آن پیدا نکردیم و هیچ آمار دقیقی از آن وجود ندارد. با این اوصاف چند روز پیش سازمان جهانی گردشگری، شمار گردشگران خارجی ورودی به ایران در سال ۲۰۲۲ و سه ماهه نخست سال جدید میلادی را اعلام کرد که براساس آن ایران در سال ۲۰۲۲ در مجموع میزان ۴٫۱ میلیون توریست خارجی بوده است. ایران در سال ۲۰۲۱ و ۲۰۲۰ نیز به

از تناقض در اظهارات مسئولان حوزه بهداشت و درمان و فعالان حوزه گردشگری سلامت گفتیم، نکته جالب‌تر گره‌گشای ماجرا اما جای دیگری است. با در نظر گرفتن عدد کلی گردشگران سفرکرده به ایران، شاید بتوان دقیق‌تر از آمارهای اعلامی سخن گفت و صحت‌وسقم سخنان وزیر بهداشت را بررسی کرد. عددی که هرچقدر گشتیم و گشتیم، اطلاع دقیقی در منابع

آقای عین‌اللهی، چه خبر از ۳۰۰ هزار میلیارد تومان درآمد حاصل از گردشگری سلامت؟

مقصد و هزینه کردن کجاست و نفع آن به چیست که کس یا کسانی می‌رود؟ ما مبنای محاسبه را نه ۸ هزار و ۱۳ هزار دلار و نه ۳ هزار دلار، که ۵ هزار دلار می‌گذاریم و آن را در دلار ۵۰ هزار تومانی ضرب می‌کنیم. ۳۰۰ هزار میلیارد تومان عددی است که در خوشبینانه‌ترین حالت از گردشگری سلامت در سال ۱۴۰۱ عاید کشور شده است. خب، این عدد حالا کجاست؟ وزیر بهداشت در ارتباط با این عدد و آن آمار چه پاسخی دارد و می‌دهد؟ آن آمارها واقعی نیست یا این درآمد سر به نیست شده؟ آن روایت اول و گوش بریدن‌های بیمارستان‌ها و مراکز درمانی از زائران و هر کسی که رنگ و زیناش متفاوت از ماست حتماً عایدی خوبی را به خزانه وزارت بهداشت سرازیر می‌کند، اما خب ۳۰۰ همت، عددی نیست که به این سرعت حاصل شود.

هزینه می‌کنند و بین ۸ تا ۱۳ هزار دلار متوسط هزینه کرد گردشگرانی است که با هدف درمان وارد ایران می‌شوند. علاوه‌بر او محمدرضاترحمان، رئیس اداره گردشگری سلامت وزارت بهداشت هم در ارتباط با میزان درآمد کشور از ورود یک گردشگر سلامت گفت: «یک توریست معمولی غیردرمانی میانگین ۸۴۰ دلار در کشور هزینه می‌کند اما یک توریست درمانی بین ۳۰۰۰ تا ۵۰۰۰ دلار از آژوری برای کشور دارد. اگر ۲۰۰ هزار گردشگر درمانی وارد کشور شوند یک میلیارد دلار آژوری برای کشور خواهد داشت.» حالا با یک ضرب و تقسیم ساده ما با عدد عجیبی مواجهیم که می‌تواند گره از کار تمام کسری‌های بودجه‌ای کشور باز کند و با مشاهده آن این سوال هم بی‌پاسخ می‌ماند که اگر واقعاً این تعداد گردشگر سلامت به کشور می‌آیند و این هزینه دریافت می‌شود،

از اینها گذشتیم و به احترام شأنیت وزیر بهداشت و با فرض اینکه نفر اول نظام بهداشت و درمان کشور دچار خطا و اشتباه نمی‌شود و حتماً با علم و آگاهی و بر مبنای اسناد و مدارک آماری‌را اعلام می‌کند همان بیش از یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفر را مبنای گزارش می‌گذاریم و وارد فاز بعدی یعنی محاسبه عددی و عایدی ایران از پذیرش این تعداد عجیب گردشگر سلامت می‌شویم. ببینیم بعد از این همه داستان سرایی درباره اهمیت و جایگاه گردشگری سلامت در دنیا و ایران، این جمعیت یک میلیون و ۲۰۰ هزار نفره چه میزان ارز وارد کشور می‌کند و این سرمایه‌ها کجاست؟ این همان سوالی است که در ابتدای گزارش هم به آن اشاره کردیم. طبق اعلام دیا کوعباسی، دبیر شورای راهبری گردشگری سلامت کشور گردشگران حوزه پزشکی حدود چهار برابر دیگر گردشگران

آخرین آمار مهاجرت؛ حدود ۶ هزار و ۵۰۰ پزشک سال گذشته از ایران رفتند

تاکنون ۵ هزار پزشک مهاجرت کرده‌اند. مهاجرت پزشکان، اندک‌اندک ذخیره‌ارزی مملکت را به هدر می‌دهد. «در خرداد ماه سال جاری، حسین علی‌شهریاری، رئیس کمیسیون بهداشت و درمان مجلس هم در ارتباط با ماجرای مهاجرت پزشکان اظهارنظرهایی داشته و به گفته او: «در دو سال اخیر نزدیک به ۱۰ هزار پزشک که عمده آنها افراد متخصص و فوق تخصص بوده‌اند گواهی گوداستندینگ دریافت کرده‌اند و این می‌تواند رشته‌های تخصصی و فوق تخصصی ما را در بسیاری از رشته‌ها در سال‌های آینده از نیروی انسانی خالی کند.» علی جواهرشور فرزند زاده، رئیس سازمان نظام پزشکی اوز هم شهرپور ماه سال گذشته در این رابطه گفته بود: «در یک سال گذشته شرایط به گونه‌ای بوده که در اوز روزانه برای ۲ و گاهی تا ۱۰ نفر از کادر درمان گواهی گوداستندینگ صادر شده است. بنابراین گاهی ماهانه برای ۲۵ تا ۳۰ نفر و سالانه ۲۰۰ تا ۳۰۰ نفر گواهی گوداستندینگ صادر شده است. هرچند آمارهای ارائه‌ه‌برای سال گذشته رقم ۴ هزار و ۵۰۰ نفر در کشور

کرده‌اند. در همین مدت ۳۰ هزار کادر درمان از دانشکده‌های علوم پزشکی درخواست good standing یا «نداشتن سوءپیشینه» داشته‌اند که مقصدشان عمان بوده است. همچنین ظرف چهار سال گذشته ۱۶ هزار پزشک عمومی از کشور مهاجرت کرده‌اند. این روزنامه در ادامه گزارشش می‌نویسد به گفته رئیس کل سازمان نظام پزشکی ایران، در سال ۱۴۰۰ بالغ بر چهار هزار و ۲۷ پزشک درخواست صدور گواهی عدم سوءپیشینه برای مهاجرت کرده‌اند. همچنین آمار درخواست good standing (گواهی عدم سوءپیشینه) برای مهاجرت پزشکان متخصص و فوق تخصص رو به افزایش است. علی تاجرنیا، مشاور سابق رئیس سازمان نظام پزشکی کشور نیز اعلام کرده بود که تنها در ۱۰ ماه منتهی به دی ۱۳۹۹ بیش از سه هزار پزشک از ایران مهاجرت کرده‌اند. حسین کرمانپور، رئیس بخش اورژانس بیمارستان سینا هم مدتی قبل در ارتباط با آمار مهاجرت کنندگان در حوزه بهداشت و درمان گفته بود: «براساس آمار نظام پزشکی» از ابتدای کرونا

تا اینجا وضعیت ورود بیمار به کشور تحت عنوان گردشگر سلامت گفتیم. بد نیست کمی هم از خروج پزشک و مهاجرت آنها بنویسیم. همین ابتدای این ماجرا به این چالش هم اشاره کنیم که احتمالاً هیچ‌وقت آمار دقیقی از هیچ چیزی در کشور ما نیست و مثلاً در همین فقره، سوای تعداد آمارهایی که در ادامه با هم مرور می‌کنیم، خیلی‌ها معتقدند اصل مساله مهاجرت پزشکان به کشورهای دیگر یک سناریو برای بحرانی نشان دادن وضعیت نظام بهداشت و درمان ما و به تبع آن افزایش تعرفه و درآمد آنهاست. به هر شکل و ناظر به جریان اصلی گزارش، با اعلام دستگاه‌های رسمی و مسئولان، پدیده مهاجرت پزشکان و متخصصان از کشور پدیده‌ای جاری است و روند صعودی آن طی سال‌های اخیر بیشتر هم شده است. برای مرور آمارها ابتدا از روزنامه دنیای اقتصاد شروع می‌کنم که چند وقت پیش در گزارشی آمار مهاجرت پزشکان و متخصصان از ایران را حدود ۱۶ هزار نفر طی ۴ سال اعلام کرده است. طبق اعلام این روزنامه ظرف یک سال گذشته ۱۶۰ متخصص قلب مهاجرت

